

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze diplomové práce

**Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů
u dětí a mládeže**

Bc. Lukáš Vomela

1. Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na identifikaci a objasnění společensko-ekonomických důsledků sociopatogenních jevů u dětí a mládeže z pohledu platné právní úpravy doplněné o některé poznatky sociální patologie, psychologie a psychiatrie. Jejím cílem je v teoretické části analyzovat podstatu a příčiny sociálně patologických jevů, formy projevů v české společnosti, až po kriminální chování dětí a ekonomické dopady těchto jevů.

Dále analyzovat státní politiku ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými jevy. Praktická část byla rozšířena o empirické metody a pozorování. Přibližuje také praktické postupy Policie České republiky při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a hodnotí ekonomickou nákladovost trestního řízení a souvisejících opatření.

V praktické části byl na základě stanovených cílů zhodnocen ekonomický dopad sociálně patologických jevů, byla provedena srovnání praktických poznatků a zjištěných teoretických východisek. Dále byly identifikovány problémy a navržena opatření a doporučení k zefektivnění ochrany před sociálně patologickými jevy u dětí a mládeže, které mají negativní ekonomický dopad.

Na základě zjištěných poznatků bylo doporučeno zefektivnění v rámci státní politiky navýšením rozpočtu a specialistů na práci s mladistvými osobami a podporu mimoškolních aktivit pod vedením odborných pracovníků.

Klíčová slova: Kriminalita mládeže, kriminalita dětí, provinění, sociálně patologické jevy, mládež, dítě, delikvence, trestná činnost mládeže

2. Cíle a metodiky

Cílem této diplomové práce je identifikace a objasnění společenskoekonomických důsledků sociopatogenních jevů u dětí a mládeže z pohledu platné právní úpravy doplněné o některé poznatky sociálně patologie, psychologie a psychiatrie, odrážející se v právním vědomí mládeže a zasahující tak až do trestně právní oblasti se zaměřením na sledování přímých a nepřímých ekonomických nákladů společnosti.

Práce je dělena na teoretická východiska a praktickou část. Tomu odpovídá i struktura práce a obsahová skladba jednotlivých kapitol.

V praktické části práce se věnují šetření v zájmovém prostředí formou dotazníků a interview. Popisují zde praktické postupy Policie České republiky při práci s mládeží a dále

ekonomické vyčíslení šetření jednotlivých vybraných skutků, u nichž následně provádím komparaci nákladovosti řádného objasnění jedlových protiprávních jednání.

V rámci metodologického postupu v teoretické části byla vypracována myšlenková projekce celé práce za použití sběrných metod po předchozím vytipování vhodné zdrojové báze bylo pokračováno metodou analýzy textu, včetně analýzy právních předpisů, vyšetřovacích spisů a jiných literatur a jiných vhodných dokumentů. Zároveň bylo vycházeno z poznatků odborníků dané oblasti, které byly komparovány dalšími teoretickými dokumenty a materiály.

Praktická část je založena na empirických metodách od těch nejjednodušších ke složitějším použité pozorování v terénu, terénní účast na vyšetřování jednotlivých případů a desítky neřízených rozhovorů, které mají sice doplňkový, ale verifikační charakter. Nedílnou součástí praktické roviny práce jsou další přímo cílená interwiew s osobami z Dětského domova se Základní školou v Jihlavě, více méně s osobami, které mají svojí cestu nasměrovanou na dráhu trestné činnosti a řízený rozhovor v podobě dotazníku předloženému respondentům z řad dětí a mládeže, který má kvalitativní charakter. Poznátky zjištěné v praktické části jsou komparovány s poznatkami zjištěnými v části úvodní, tedy teoretické. Celá práce je potom doplněna poznatkami z praktického postupu Policie České republiky v oblasti kriminality dětí a mládeže a stranou nezůstává ani nákladová stránka trestního řízení a souvisejících opatření. Před závěrečným shrnutím je provedena diskuse. V ní je kladen důraz na existující problémy, je zde proveden pokus o krátkodobou prognózu formou extrapolace současného stavu a práce je završena některými praktickými návrhy a doporučeními.

3. Závěry a doporučení

Na základě prostudovaných materiálů, provedených interviu, pozorování lze konstatovat, že delikventní chování jednotlivé osoby je zakličováno již v sociálním prostředí, odkud tato osoba vzejde a jako hlavní faktor je ukazatel sociálního zázemí. Další faktory, které na každého čekají v rámci běžného života, jsou ovlivnitelné rodinou a dalšími institucemi, se kterými se osoba v dětském věku, dospívajícím věku setkává.

Výchovné instituce a systém jsou dobře nastavené, aby působily na vývoj jedinců. Vychovatelé, pedagogové, dobrovolníci a další odvádějí záslužnou práci, která přispívá k výchově další generace a zajištění, aby systém nebyl sociálně – patologickými projevy chování těchto osob přetížen. Tato zátěž může mít dlouhodobý dopad na veřejné finance.

Avšak při práci v terénu při provádění jednotlivých zjištění jsem zjistil, že existují mezery v našem „systému“, kdy zaplnění těchto mezer by do budoucna mohlo eliminovat faktory, které podporují vznik sociálně – patologických jevů u dětí a dospívajících osob.

Vzhledem k zjištěným poznatkům bych navrhl opatření v rámci policie a dalších institucí, které pracují s mládeží se sociálně patologickými jevy, kdy většina doporučení se týká odborného proškolení po právní a metodické přípravě a výběru vhodných úředních osob, které s takovou mládeží budou schopny pracovat a pozitivně působit na její budoucí vývoj. Dále navrhuji navýšení počtu pracovníků a zvýšení rozpočtu, aby mohl být větší důraz kladen na preventivní stránku, nikoliv pouze na fázi ex-post.

Opatření ve školských zařízeních považuji za dostatečná a na místech, kde jsem prováděl šetření k diplomové práci, jsem hodnotil přístup jednotlivých školských zařízení za dobrý. Je smutnou pravdou, že jeden žák mající sklony k sociálně patologickým projevům může silně narušit harmonii celé třídy a působit negativně na své okolí.

Opatření v oblasti sociálně – právní hodnotím ze všech institucí jako nejhorší. Nedostatečný počet úředníků, slabé financování, značná právní roztržitost a nadměrná byrokratická zátěž komplikuje úředníkům z této oblasti efektivně působit a stávají se z nich de facto spíše hasiči než pracovníci i na poli prevence.

Zde bych jako opatření navrhnul zvýšení rozpočtu na jednotlivá střediska orgánu sociálně právní ochrany dětí a probační a mediační služby. Dále zvýšení kapacit pracovníků. Pravidelná školení pracovníků před přijetím nové zákonné normy, její aplikaci v praxi. Jako další bych považoval přínosné školení u psychologů se zaměřením na děti a mládež. Dále v rámci problematiky těchto institucí bych navrhnul, aby docházelo k pravidelným preventivním programům se zaměřením na demografické umístění jednotlivých středisek. Zde

by byla těsnější spolupráce s policií v místě působnosti střediska, které by informovalo, jaká problematika je v současné době na vzestupu a spoluprací středisek s oddělením prevence a informovanosti by měla pracovat „ruku v ruce“, aby byla pokryta nejaktuálnější potřeba dané lokality.

Opatření obecné povahy:

Z provedení šetření ve statistikách trestné činnosti je část jednání delikvence osob mladších 18 let odhalena, ale velká část zůstává latentní neboli skryta. Při analýze dat nebylo možné využít centrální evidenci přestupků, či jednání, které mají znaky přestupku. V případě, že takového jednání se dopustila osoba mladší 15 let, lze z takového jednání již predikovat kriminální dráhu jedince a na toto jednání reagovat individuálně předběžným opatřením reagovat, kdy toto opatření by mohlo osobu odklonit z dráhy kriminálního.

Dalším opatřením obecné povahy by mohlo být zlepšení podmínek pro rozvoj mimoškolních aktivit organizovaných nestátními neziskovými organizacemi podporovaných na komunální úrovni, která by například byla zaměřena na sportovní aktivity, vedena pedagogickým dozorem a regulovala by tak volný čas mladých osob.

Závěrem diskuze a doporučení dodávám, že práce byla zaměřena na ekonomický odraz sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Instituce a organizace, které se zabývají prevencí, odstraňováním sociálně patologických jevů u dětí a osob do 18 let jsou značně roztržité. Z dostupných informací z výročních zpráv nelze jednoznačně konstatovat kolik finančních prostředků je zapotřebí na prevenci 1 osoby, jak úspěšné takové působení na jedince je a také zdali došlo z preventivní stránky k pozitivnímu výsledku. Z policejních statistik se podařilo zjistit dle průměru, jak vysoké škody způsobily mladistvé osoby, avšak již nelze konstatovat, zda škody byly způsobeny na soukromém nebo na veřejném majetku nebo na zdraví. Jednoznačné zjištění bylo, že z hlediska financí jsou státní organizace, které se mají na osoby s projevy sociálně – patologických jevů zaměřit ve fázi ex – ante a ex – post, jsou značně poddimenzované po stránce finanční, což jde ruku v ruce s nedostatečným počtem pracovníků, služeb a dalších souvisejících činností.

Seznam použité literatury:

FIRSTOVÁ, Jana, Andrea KROFTOVÁ, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-7380-521-0.

FISCHER, Slavomil, Jiří ŠKODA, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

JELÍNEK, Jiří, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 2., rozš. vyd. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-808-7576-694.

JELÍNEK, Jiří, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Trestní předpisy: redakční uzávěrka .. 2., rozš. vyd. Ostrava: Sagit, 2010-ÚZ*. ISBN 978-80-7488-240-1.

KYRIACOU, Chris a Andrea KROFTOVÁ. *Řešení výchovných problémů ve škole: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8945-3.

MATOUŠEK, Oldřich, Andrea KROFTOVÁ, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. Psyché (Grada). ISBN 80-717-8771-X.

ONDREJKOVIČ, Peter, Jozef BREZÁK, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Sociálna patológia*. 2. vydání. Bratislava: VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2001. ISBN 80-244-0685-6.